

перетворюється в активний навчально-пізнавальний процес, який переміщує акцент з інформування учня на самооволодіння знаннями і навичками в процесі учіння.

Література

1. Епишева О.Б. Учить школьников учиться математике: Формирование приёмов учебной деятельности : кн. для учителя / О.Б. Епишева, В.И. Крупич. – М. : Просвещение, 1990. – 128 с.
2. Каган М.С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа) / М.С. Каган. – К. : Изд-во политической л-ры, 1974. – 331 с.
3. Крупич В.И. Содержание и структура учебной деятельности в обучении математики / В.И. Крупич // Психолого-педагогические основы обучения математике в средней школе. Ч. 1. – М. : Просвещение, 1992. – С. 24-48.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Смысл, Академия, 2004. – 352 с.
5. Лингарт И. Процесс и структура человеческого мышления / И. Лингарт; пер. с чеш. Р.Е. Мельцера. – М. : Прогресс, 1970. – 685 с.: ил.
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 712 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).

Анотація

У статті розглянуто напрями розвитку діяльнісного підходу, проаналізовано макроструктуру діяльності. Зокрема, висвітлюється питання процесу учіння як особливого виду діяльності; конкретизуються поняття «учіння» і «навчальна діяльність».

Аннотация

В статье рассмотрено направления развития деятельностного подхода, проанализирована макроструктура деятельности. В частности, освещена проблема процесса обучения как особенного вида деятельности; конкретизируются понятия «учение» и «учебная деятельность».

Summary

In the article the directions of the activity approach development are observed, the activity macro structure is analyzed. In particular, highlighted the issue of the learning process as a special kind of activity; specifies the notion of «learning» and «learning activity».

Ключові слова: діяльнісний підхід, навчальний процес, макроструктура діяльності, навчальна діяльність, потреба, мотив, учіння.

Ключевые слова: деятельностный подход, учебный процесс, макроструктура деятельности, учебная деятельность, потребность, мотив, учение.

Key words: activity approach, studying process, macrostructure activity, learning activity, need, motif, learning.

Подано до редакції 12.10.13.

УДК : 373.314.6:811.111

© 2013

Пірожкова О.О.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією із сучасних педагогічних технологій, що стимулює інтереси молодших школярів і розвиває їхнє бажання до навчання, пов'язана з виконанням різного виду проектів і носить назву проектної технології. Основним методом цієї технології виступає метод проектів, або педагогічне проектування.

Проектування – це один із засобів розвитку активної життєвої позиції. Основний ефект, який дає проектна діяльність учням, – становлення і розвиток здібностей самостійно ухвалювати рішення, виробляти своє відношення до самих різних ситуацій, з якими доводиться стикатися в сучасному житті. Проектом може бути робота самого різного жанру: від звичайного реферату й нестандартного виконання будь-якого завдання до дійсно серйозного дослідження з подальшим захистом за принципом курсової або дипломної роботи.

Психолого-педагогічне проектування, метою якого стає перетворення людини і міжособистісних відношень у межах освітніх процесів [2, с. 39], впевнено займає гідне місце у переліку сучасних підходів до навчання дитини.

Проектна діяльність учнів відкриває великі можливості. Вона спрямована на духовне і професійне становлення особи дитини через організацію активних способів дій. Учень у процесі роботи над проектом, освоює такі операції як планування, аналіз, синтез [1, с. 36]. У початковій школі підготовка і захист проектів носить менш самостійний характер через вікові і психологічні особливості молодших школярів, але вона цілком прийнятна для застосування в молодших класах, особливо якщо в даній роботі зацікавлений вчитель, і є допомога з боку батьків або старшокласників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблему впровадження проектної технології у школі вивчали О. Брикова, Р. Борисова, Т. Новикова, Є. Полат, І. Чечель та ін. Використання методу проектів на уроках іноземної мови досліджували Л. Борисова,

Ю. Кохендерфер, Т. Март'янова, М. Філіпенко. Проект як метод роботи з учнями початкових класів – тема праць таких науковців, як О. Барменкова, З. Бордовська, Г. Горохова, Є. Землянська та ін.

Формулювання цілей статті... Ми ставимо за мету вивчення теоретико-методичних засад використання методу проекту на уроках іноземної мови в початкових класах.

Виклад основного матеріалу дослідження... Психолого-педагогічне проектування передбачає будівництво моделей процесів, пов'язаних із перетворення взаємовідношень людини зі світом виходячи із особливостей мотивації, сприйняття інформації, засвоєння знань, участі у діяльності, спілкуванні. У центрі його уваги стає педагогічний процес по суті; умови ефективного навчання й виховання, педагогічні технології; форми взаємодії учнів із вчителем, засоби само проектування особистості [2, с. 41].

Проект на уроках іноземної мови – це комплекс завдань, які використовують не лише з метою ознайомлення із країнознавчою інформацією, а й як засіб контролю сформованості мовленнєвих умінь після вивченої теми. Він спрямований на досягнення практичного результату діяльності (колаж, збірка текстів, віршів, малюнки, газети, виготовлені предмети тощо) [3, с. 317].

Цінність проектною методики полягає у її засадах – діяльнісному (особистісно-діяльнісному) підході. Є. Полат наголошував на тому, що основний сенс використання проектною діяльності при навчанні іноземної мови полягає у тому, щоб перенести акцент з різноманітних вправ на активну розумову діяльність [5, с. 3].

Використання методу проектів дозволяє:

- цілком залучати до навчального процесу учня та всі його емоції і відчуття;
- значною мірою реалізувати діяльнісний й особисто орієнтований підходи у роботі з учнями;
- робити учня активною дійовою особою у навчальному процесі, яка усвідомлює, що вивчення нової мови пов'язане з його особою і інтересами, а не із заданими вчителем прийомом і засобами навчання;
- створювати такі ситуації, в яких вчитель не є центральною фігурою; діти повинні стати рівноправними суб'єктами навчального процесу й активно спілкуватися один з одним; це міняє функції вчителя, робить його спостерігачем, консультантом і учасником дитячих ігор;
- поступово навчити школяра працювати над мовою самостійно і забезпечувати диференціацію й індивідуалізацію навчального процесу;
- передбачати всі можливі форми роботи в класі: індивідуальну, групову, колективну, які стимулюють самостійність і творчість дітей.

Сутність проектною технології – створення учнем проекту, що є самостійно спланованою роботою, в якій мовне спілкування органічно вплітається в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності, що реалізовується школярами (ігри, анкетування, випуску журналу та ін.).

Усі проекти можна поділити на науково-дослідницькі (вивчення літератури, реалій, географії, граматичних явищ або лексичних груп та інше) та творчі (усні доповіді, колажі, збірки, альбоми, колекції). Безумовно, у початковій школі останні переважають.

У практиці іншомовної освіти в початковій школі можливе використання як міні-проектів, розрахованих на один урок або його частину, так і великих проектів, що вимагають для їх виконання тривалого часу (1–2 місяці, семестр). Проекти можуть бути індивідуальними (наприклад, колаж або альбом “Дозвольте представитися – це я”, “Моє родинне дерево” та ін.) і груповими (“Ми про себе”, “Наше рідне місто”). Так, для другокласників проект може називатися “Я, ми та інші”, основою його служить сфера інтересів, в якій дитина набуває свого соціального досвіду спілкування, він пов'язаний з дружною (іншому, друзями). Для четверокласників може бути вибрана сфера інтересів, в якій діти моделюють мир представників якої-небудь професії, сфери діяльності або обміну предметами (напр., колекції) і проекти можуть називатися “Ми робимо /творимо наш театр”, “Наші колекції” і тому подібне.

Організація проектною діяльності дітей починається з відбору й формулювання теми проекту. Необхідно визначити потенціал проекту в плані розвитку в учнів не тільки комунікативної компетенції, але й їх емоційних, когнітивних, творчих, соціальних, мовних здібностей і визначити його кінцевий продукт.

Кінцевий продукт завжди має „матеріальне” вираження: колаж, альбом, малюнки, тексти різного характеру, зокрема газета, збірки віршів, казок; інсценування, виставки, ранки, спектаклі та ін. Він обов'язково повинен бути продемонстрований іншим і „захищений”: індивідуальний – в своєму класі, груповий/колективний – перед учнями інших класів/шкіл, вчителями, батьками.

Основні *принципи* використання проектною технології в початковій школі:

- формулювання конкретної мети, направленої на досягнення не “мовного”, а практичного результату (спожити мову в комунікативних цілях, пізнати /відкрити нове; спільно зробити що-небудь і тому подібне);
- отримання кожним учнем конкретного завдання, спрямованого на виконання практичної дії за допомогою мови;
- самостійне виконання дітьми завдання й допомога вчителя у разі потреби;
- взаємна відповідальність маленьких учнів і вчителя за результати роботи.

Використання проектної технології припускає певну послідовність роботи:

Етап 1 – підготовчий: вибір теми та її формулювання, постановка завдання, обговорення організації і змісту майбутнього проекту;

Етап 2 – збір матеріалу, у тому числі мовного, накопичення й оформлення його дітьми; обговорення перших результатів і уточнення кінцевих результатів роботи; пошук нової, додаткової інформації в різних режимах роботи (індивідуальна, парна, групова);

Етап 3 – практичний: використання отриманого матеріалу в процесі мовного спілкування; завершення оформлення продукту проектної роботи;

Етап 4 – підведення підсумків і презентація проекту.

Кількість етапів залежить від ступеня складності проектної діяльності, але в узагальненому вигляді будь-який проект має перераховані вище.

У початковій школі на уроках англійської мови можна створити проект з будь-якої теми, але неможна зловживати цим методом, оскільки він займає багато часу, потребує великих творчих зусиль від учнів та вчителя, а також не дозволяє стисло давати, наприклад, новий матеріал. Але цей метод навчання та перевірки знань є успішним у підготовленій групі, є ефективною зброєю проти суми на уроках контролю та перевірки знань.

Ми пропонуємо наступні варіанти проектів для учнів початкових класів на уроках англійської мови:

1. „Наш театр”. Це довгостроковий проект, оскільки він вимагає певної підготовчої роботи як у мовному відношенні (розподіл ролей, вивчення слів, репетиції), так і в предметній сфері – декорації, костюми, маски, таке інше (переважно в 3-4 класах).

2. „Давай дізнаємося один про одного більше!”. Проводиться опитування по парах по темах, що вивчаються. Цей міні-проект універсальний для будь-якої теми і класу. Можна писати на дошці зразковий план опитування, наприклад:

а) що ти їси (п'єш) за сніданком (обідом, вечерею) – тема „Їжа”;

б) на якому транспорті ти любиш пересуватися?

в) розкажи про членів своєї сім'ї – тема „Сім'я” і так далі.

3. „Ми оформляємо колаж” (2-4 класи):

а) „Я про себе самого англійською мовою” (моє ім'я, імена моїх батьків, сестер, братів; адреса; мій вік; день народження; моя зовнішність; мої заняття у вільний час; мої інтереси);

б) карта міста для відвідувачів-іноземців „Моє рідне місто /селище” (назва; географічне розташування; пам'ятки культури; мої улюблені місця) ;

в) „Моя улюблена книга” (автор книги; назва; імена дійових осіб; місце дії, стислий зміст тексту).

Такі колажі потрібно виконувати у групах під наглядом вчителя, бо в дітей виникає забагато запитань, й робота здається їм заважкою, що може заважати у виконанні й мотивації до виконання взагалі.

4. „У нас сьогодні „салатний урок”” (проводиться в рамках теми „Їжа” і, можливо, спільно з вчителем домоводства). Напередодні уроку вчитель розподіляє, хто і що приносить в клас (посуд, овочі, фрукти). На уроці необхідно організувати тренування дітей у вживанні лексики (з опорою на принесені предмети). Потім учні готують салати і розповідають про їхнє приготування (переважно у 3-4 класі).

5. „Ми шукаємо „сліди” англійської мови в нашій країні /місті /селищі /вдома та ін.”(4 клас). Діти діляться на групи для виконання завдань:

а) які іноземні (англійські) слова ми вживаємо, чуємо, зустрічаємо в книгах і з якого вони мови?;

б) які англійські (американські) передачі, фільми, мультфільми показують по телевізору (є в телепрограмі)?;

в) які англійські (американські) фільми йдуть в кінотеатрах міста (рекламуються на кіноафішах)?;

г) які товари (продукти) з країн мови, що вивчається, можна купити в магазині?;

д) кого з дорослих або дітей ви знаєте, хто володіє англійською мовою, працює з ними, були за кордоном, що бачили?;

е) які книги авторів з країн мови що вивчається (зокрема в перекладі) є в шкільній і домашній бібліотеках?

6. „Без хобі немає людини” (3 клас) – розповідь у малюнках, світлинах, віршах, діалогах про своє хобі. Це індивідуальні проекти, які учні готують вдома, за допомогою батьків та старших. Презентація цього проекту може бути нудною, якщо кожний учень вийде та почне розповідати про своє хобі. Набагато цікавіше буде влаштувати виставку світлин у актовому залі, дати завдання придумати кілька запитань зі свого захоплення, спробувати у колективі перевести основні терміни, пов'язані із хобі учнів, скласти перелік найоригінальніших хобі.

7. „Прогулянка по Лондону” (4 клас). Кожний учень групи готує доповідь про визначне місце столиці Великої Британії, добирає світлини, малює малюнок, виготовляє сувеніри із зображенням або символікою того місця та ін. Безумовно, з темою й текстом доповіді має допомогти вчитель. Спосіб оформлення, форму доповіді – екскурсія, пісня, інсценування – обирають учні. Учні можуть об'єднатися у групи, але кожний з них має приймати активну участь у проекті, зокрема у підготовці мовного матеріалу.

8. „Моя родина” (2 клас). Цей проект виконується переважно протягом двох уроків. На першому діти отримують завдання дослідити своє генеалогічне дерево із допомогою батьків, на другому – демонструють свої малюнки або фотографії членів родини у вигляді генеалогічного дерева з іменами та прізвищами родичем, коментують їхню діяльність, захоплення.

Загальним результатом роботи з групового проекту може бути колаж або (фото) альбом, представлений на шкільній виставці, організованій в дні іноземної мови в школі.

Оскільки будь-яка діяльність вимагає підведення підсумків, проекти повинні мати логічне завершення: звіт і підведення підсумків, незалежно від тривалості самого проекту. Оцінка повинна відбуватися не тільки для учнів (ви зробили, ви навчилися, ви дізналися), але й для вчителя (які були допущені помилки, чого не вистачало, що було зайвим, чи правильно визначені терміни проекту та ін.).

Здійснити контроль виконання проектної діяльності – означає оцінити внесок проекту в реалізацію цілей навчання й дати відповіді на наступні запитання:

- чому навчилися школярі в мовному відношенні? (Наприклад, вони уміють скласти список англійською мовою продуктів необхідних для приготування салату, знають назви англійських свят, можуть описати зовнішність людини);

- як змінилася їх діяльність спілкування? (Наприклад, вони можуть, взаємодіяти один з одним, ввічливо дякувати, питати, відмовлятися і так далі);

- що змінилося в сприйнятті ними міжкультурних ситуацій? (Напр., вони можуть порівняти святкування Великодня в нашій країні та в Англії, знаходити загальне й відмінне);

- у чому полягає внесок проекту в загальний розвиток учня? (Напр., він може грати ролі героїв казки, виразно декламувати вірші, охайно працювати з клесом та фарбами);

- якими універсальними діями оволоділи діти? (збирати інформацію із масс-медіа, можуть систематизувати отриману інформацію, проводити опитування).

Висновки... Вченими та педагогами, що працюють у школі, доведено що педагогічне проектування досить ефективно впливає на розвиток творчої та вільної від стереотипів людини. Проекти, у яких приймають участь учні, мають бути різноманітними за метою навчання й виховання. Неможна зловживати цим методом, оскільки будь-який проект по-перше спрямований на виконання соціальних функцій. Якщо вчителем приділяється забагато уваги творчим проектам на уроках іноземної мови у початкових класах, може виникнути загроза відставання від навчального матеріалу за програмою. Головна мета методу проектів полягає у вмінні учнів застосувати отримані теоретичні знання на практиці, а саме у житті. Учень має продемонструвати вміння доводити справу до кінця, працювати у команді та самостійно, доповісти про результати справи на публіці. Тобто педагогічне проектування є безумовно соціальним по суті. Завдяки цьому методу вчитель може оцінити не тільки учнів, а й себе, свою працю за певний період часу, оскільки проекти можуть бути як короткострокові, так і довгострокові. У подальшому ми вважаємо за необхідне продовжувати вивчення проектів, що прийнятні для молодших школярів на уроках англійської мови, систематизацію їх за навчальною метою соціальною значущістю. Не менш цікавим є напрямок вивчення та класифікації педагогічних проектів у діалозі культур (напр., українсько-англійські відносини у сучасному світі).

Література

1. Казачкова, М.Б. Проект по созданию англоязычного школьного журнала „Friends” в гимназии Одинцовского гуманитарного института / М. Б. Казачкова // Иностранные языки в школе : науч.-метод. журн. – 2012. – № 1. – С. 36-40.
2. Колесникова И.А. Педагогическое проектирование: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений / И.А. Колесникова, М.П. Горчакова-Сибирская; Под ред. И.А. Колесниковой. – М. : Академия, 2005. – 288 с.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : Підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. – К. : Академія, 2010. – 328 с.
4. Методика преподавания иностранных языков: общий курс : Учеб. пособие / отв. ред. А.Н. Шамов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : АСТ : АСТ МОСКВА: Восток-Запад, 2008. – 253 с.
5. Полат. Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е.С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3-10.

Анотація

У статті розглядається проблема використання сучасних методів навчання на уроках англійської мови на прикладі педагогічного проектування. Наведено приклади творчих проектів через які здійснюється навчання англійської мови молодших школярів, а також висвітлено основні вимоги до реалізації методу проектів у початковій школі на уроках іноземної мови.

Аннотация

В статье рассматривается проблема использования современных методов обучения на уроках английского языка на примере педагогического проектирования. Приведены примеры творческих проектов по которым осуществляется обучение английскому языку младших школьников, а также освещены основные требования к реализации метода проектов в начальной школе на уроках иностранного языка.

Summary

The article focuses on the problem of using modern methods of teaching English on lessons. Pedagogical projects are taken as an example. Here one can find the examples of creative projects for teaching English in elementary school, as well as highlight the major requirements for the implementation of the project method in elementary school foreign language lessons.

Ключові слова: педагогічне проектування, початкова школа, творча робота, методи навчання, урок англійської мови.

Ключевые слова: педагогическое проектирование, начальная школа, творческая работа, методы обучения, урок английского языка.

Key words: pedagogical projects, elementary school, creative work, methods of teaching, English lesson.

Подано до редакції 15.10.13.

УДК 373.4:821.161.2

© 2013

Сахно В. С.

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НА ЛІТЕРАТУРНУ ОСВІТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Орієнтація сучасної шкільної освіти на розвиток особистісних і творчих здібностей кожного учня, виділення індивідуальності і неповторності кожної дитини, формування у школярів чіткої національної свідомості та патріотизму, стимулювання здатності до саморозвитку і самоосвіти, – потребує реформування не лише освітнього процесу в цілому, а й бездоганної роботи педагога на уроках, що сприятиме соціальній адаптації дитини у житті, становленні мислячої і незалежної людини.

Шкільний учитель – визначальна постать у вирішенні завдань освіти. Державна програма „Вчитель”, затверджена постановою Кабінету Міністрів України, зазначає: „Освіта є пріоритетною сферою в соціально-економічному, духовному і культурному розвитку Української держави. Ключова роль у системі освіти належить учителю. Саме через діяльність педагога реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального і духовного потенціалу нації, розвиток вітчизняної науки і техніки, збереження і примноження культурної спадщини” [1]. Виділені пріоритети наголошують на необхідності творчого та професійного зростання вчительського складу, самореалізації педагога у навчально-виховній практиці.

Початкова школа – перший і найважливіший етап освітнього процесу, у період якого закладаються основи знань, що вивчатимуться у майбутньому, формується особистість та культура поведінки дитини. Рівень фахівців, які навчають молодших школярів, повинен відповідати найвищим вимогам, що включають опанування методичними та психологічними технологіями, безпосередню зацікавленість вчителів у навчально-виховній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Існуюче наукове підґрунтя з проблеми формування професійної і творчої майстерності фахівців початкової освіти представлено різноманітними науковими підходами. Теоретико-методологічні засади педагогічної діяльності висвітлені у роботах Ю. Бабанського, Н. Кічук, Г. Коваль, Л. Хомич.

Аналіз наукової літератури показує, що, на сьогодні, немає єдиного погляду на проблему професійної і творчої майстерності педагога початкової школи. На думку І.Бех, І. Ісаєва, В.Сластьоніна, основа педагогічної майстерності вчителів початкових класів полягає у наявності високої теоретичної і практичної підготовки. К.Абульханова-Славська, А.Бодальов, А. Маркова вважають, що головним критерієм у визначенні професійності освітян виступає особистість учителя [3; 4].

У своєму дослідженні ми схиляємося до думки Г.Ахметжанової, яка зазначає: “Під ефективним професійним розвитком педагога розуміємо високу спеціальну підготовленість, що органічно поєднується із загальною культурою і високими моральними якостями особистості, прагненням досягти найвищих результатів у роботі, професійній досконалості, що передбачає безперервний розвиток педагогічної функції особистості” [2, с. 6]. У дослідженні М. Ксьонзенко зазначається: “Особливістю діяльності педагога стає більш чітке усвідомлення трьох складових його професійного життя: навколишнього світу, професійної культури та власного внутрішнього світу” [5, с. 97]. На думку М. Сметанського, педагогічна діяльність педагога вимагає: “Різносторонньої підготовки, високого рівня духовної культури та професійної майстерності. Щоб успішно виконувати свої професійні обов’язки, учитель має сформулювати в собі дидактичні, академічні, перцептивні, мовні, організаторські, комунікативні здібності” [7, с. 146].

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у з’ясуванні теоретико-методологічних засад формування педагогічної майстерності вчителів початкової ланки освіти на уроках літературного читання, виділити найвагоміші ознаки і засоби професійного та творчого становлення освітян.

Виклад основного матеріалу дослідження... Педагогічна (грец. *paídos* - дитина і *ago* - веду) діяльність — вид діяльності, змістом якого є навчання, виховання, освіта і розвиток підростаючого покоління. Одним із